

UNITÁRIUS ÉLET

XXIX. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

1975. JÚLIUS—SZEPTEMBER

AZ EVANGÉLIUM FÉNYÉNÉL

EGYMÁSÉRT

„Egymás terhét hordozzátok és úgy töltsetek be a Krisztus törvényét... Mert ki-ki a maga terhét hordozza”!
Gal: 6:2—5.

Akár hirdetni halljuk, akár olvassuk e gyönyörű tanítást a Szentírásból, önkéntelenül is magunk előtt látjuk az ifjú párt a nászgyülekezet gyűrűjében, amint e lelki útravaló szól hozzájuk, hogy új, egymáshoz kötődő házasetükben jó irányelvként szolgáljon az apostoli tanács.

Az esküvő napja azonban hamar elszáll és szép emlékké válik. S talán nem is e szavak indítják a házassági megáldás alkalmával a legtöbb ifjú párt. Epp ezért, legyen nemcsak az övék, hanem a mindnyájunké e tanítás, hiszen Pál apostol sem kizárólag ifjú házásokra gondolt, amikor e szavait intézte a Galácia-beli gyülekezethez.

Az idézett bibliai versekből két fő gondolat domborodik ki: 1. Egymás terhét hordozzátok! — és 2. Ki-ki a maga terhét hordozza!

1. Egymás terhét hordozzátok!

Magának az ÉLET-nek, a LÉT-nek a lehetősége is az egymás terhének hordozásán alapszik. Az áldott állapotban levő édesanya ilyen értelemben is hordozza a „terhet”, a jövő emberének terhét. — De ezenkívül is: nincs az élővilágban olyan jelen, melynek terhét ne a múltja hordozta volna és nem létezik olyan jövő, melynek terhét ne a jelen hordozná. — Az emberi élet szempontjából ezért az édesanyai hivatást a legfontosabbnak lehet nevezni. — De vajon csak az édesanyák, amúgy is sok terhet hordozó vállakra kell helyezni az élet terheinek hordozását? — Természetesen, az életben sok más természetű teherhordozás is van, épp ezért a tanítás egyetemes és mindenkire szól, amikor ezt mondja: „Egymás terhét hordozzátok!”

— Kell hordozzák a férfiak, az élettársak, az édesapák, akik a család terheinek, gondjainak erős hordozói kell legyenek munkájukkal, szorgalmukkal, lelkiismeretes és szerető melléállásukkal.

— A tanítók, tanárok és tudósok, akik a szellem és tudás fényét kell kiáraszták magukból, az ifjak és felnőttek társadalmára.

— Írók, költők, művészek és lelkészek, akik nemzedékük kulturális és lelki gazdagságáért és annak fejlesztéséért felelősek.

— Mérnökök, technikusok, orvosok, munkások, akik áldozatos munkájukkal egy-egy ország anyagi jólétéért szorgoskodnak.

— Államfők, politikusok, akik hivatásuknál fogva országok és népek s ezeken keresztül az egész világ emberiségének jelenéért és jövőjéért veszik magukra az élet gondját és terheit.

— Sokrétű, kisebb és nagyobb emberi közösségek soha meg ne szűnjenek egymás közös terhét hordozni!

Hogy ez mennyire nélkülözhetetlen? — Igen sok

példát lehetne erre nézve felhozni. Ezért csak a tavalyi ősz és az idei nyár példáját említem, amikor a hosszadalmas és viharos esőzések következtében előállott megpróbáltató helyzetben az egész ország megmozdult, hogy a mezőgazdaságnak és az árvizek ellen védekezőknek segítsen termést, élet és vagyonértéket menteni... Egymás terhét hordozták a legigazibb értelemben!

Mi lett volna, ha az érdekeltek, a veszélyben levők magukra, csupán saját erejükre maradtak volna? — Erre még gondolni is rossz.

A megoldás valóban: az egymás terhének hordozásában van. — El nem feledhető ugyanakkor azonban az, hogy senki sem nézheti tétlenül, hogy valaki, vagy valakik átvegye, vagy átvegyék egyesek terheit, míg ő maga nem vállalja a saját terheit sem! — Ezért igaz Pál apostol második intése:

2. Ki-ki a maga terhét is hordozza!

Csak úgy ér valamit más terhének hordozása, ha közben az enyémet nem ruházom át másra. — Régi népi bölcsességet idézve: hiába akarjuk a mi szekerünk terhére rárakni a másét, amikor tengelyünk ennek súlya alatt amúgy is recseg-ropog! — Ugyanerre céloz a másik: ne seperjen a más háza előtt, akinek kapuja előtt szemetes az út! — Vagy: ne gyógyítson házról-házra járva az az orvos, aki maga is fertőzőveszélyes! — Mint ahogy az is így igaz: nem taníthat olvasni az, aki maga sem ismeri az abc-t.

Első feladatunk ezért: jöjjünk rendbe önmagunkkal! MÉRJÜK fel saját erőnket! — Erősítsük meg önmagunkat, hogy legyen, miből adnunk és legyen erőnk mások terheinek átvételére és azok hordozására is!

Honnan nyerjünk erőt ehhez? — Jézustól, az ő tanításaiból! — Miben állott Jézus ereje? Szívében lakó szeretetében! — Ez tette őt képessé még arra is, hogy nem csak embertársai, de a világ terhét is hordozza! — Megáldotta a gyermekeket... megmentette a bűnös asszonyt..., meggyógyította a beteget..., megértő barátként leült Zákheus asztalához..., megvendégelte az éhezőket..., vigasztalta a szomorú szívűeket..., megbocsátott Júdásnak, Péternek és még annyi másnak..., hirdette és élte a szeretetet, a békeességet..., így hordozta a mások terheit!

Új egyházi esztendő köszönt reánk. — Az alkalom ezernyi benne: otthonodban, családod körében, munkahelyeden, faluban, városodban, hazádban!

Ha látod szükségét, ne késkéledj, végy le embertársaid lelkéről, életéről terheket! — Ha csak egy pár percig is veszed át azokat, megpihenhet ezalatt a meglankadt erő, vigasztalódhat a szomorú szív, oszthat a gondok felhője, s Te betöltötted az egyik legszebb és legemberibb életparancsot, megtaláltad az isteni törvények egyik ösvényét önmagad és mások javára és örömére.

Ezekre is gondoljunk az őszi hálaadás hagyományosan szép ünnepén.

Végh Mihály

Straub István az Állami Egyházügyi Hivatal új elnökhelyettese

Balló István miniszterhelyettes, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettesét a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa egészségi állapotára tekintettel, saját kérésére felmentette e tisztsége alól 1975. július 1-i időponttal.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Balló István érdemeit a Munka Érdemrend arany fokozatának adományozásával fejezte ki. Ehhez az elismeréshez kapcsoljuk egyházunk köszönetét. Balló István elnökhelyettesi tisztségében az állam és az egyház között kötött egyezmény szellemét munkálta és megértéssel fordult egyházunk problémái felé. Őszinte szívvel kívánjuk, hogy egészsége mielőbb tartósan megjavuljon.

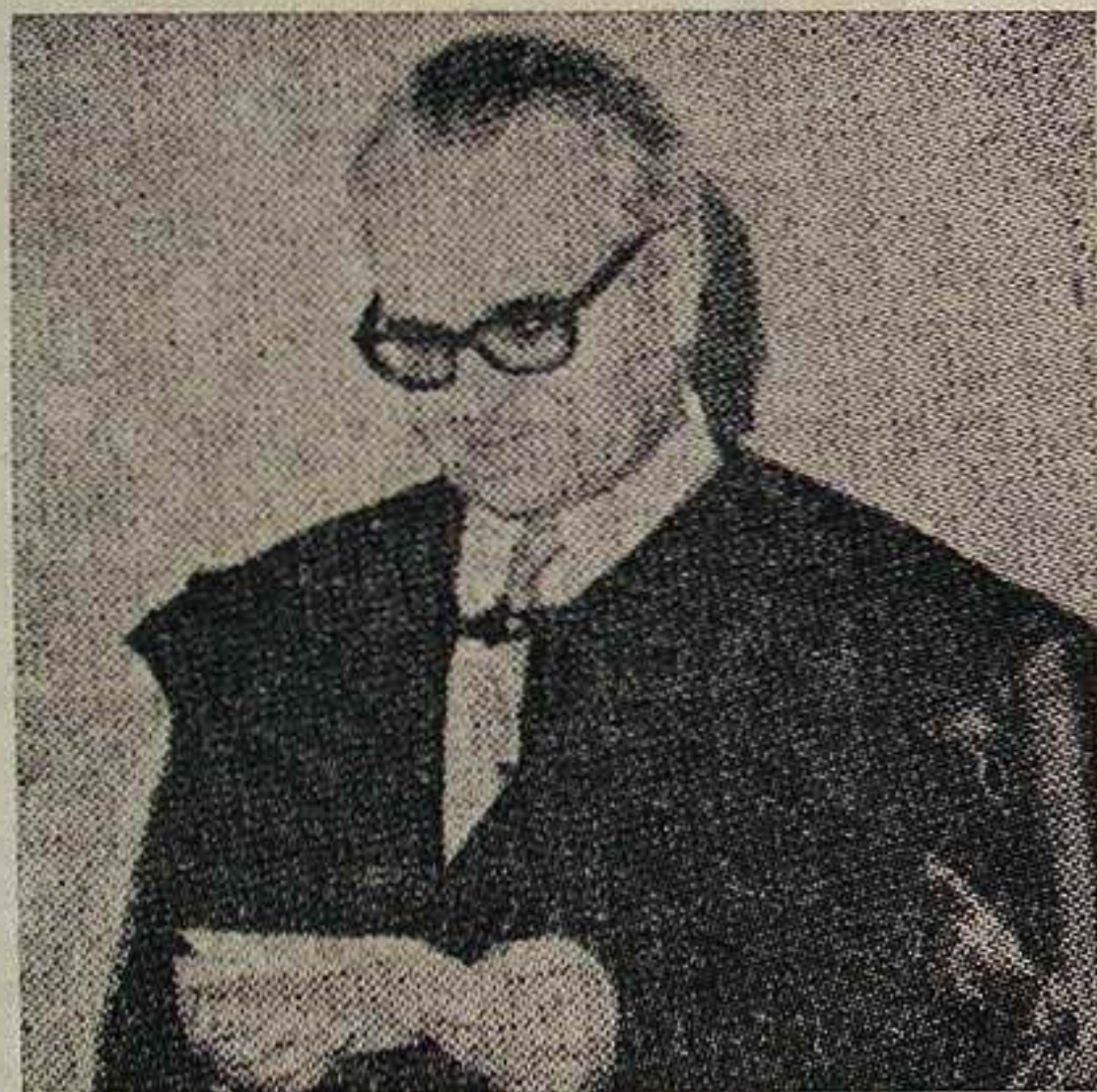
A Minisztertanács az Egyházügyi Hivatal új elnökhelyettesévé **Straub Istvánt** nevezte ki, aki a Hivatalon belül betöltött különböző tiszteiben megbizonyította e nagy feladatra való rátermettségét. Új felelősségteljes magas tisztség betöltéséhez reményeket fűzve, kívánunk az új elnökhelyettesnek erőt és jó egészséget. Bízunk abban, hogy a magyar állam és az unitárius egyház közötti eddig kialakult jó viszonyt magas tisztségben, tovább fogja ápolni. Miklós Imre államtitkár a protestáns főosztály élére dr. Pozsonyi Lászlót nevezte ki főosztályvezetői beosztásban.

A katolikus főosztály vezetését az elnök Bai László főosztályvezetőre bízta.

Dr. Hans Schaffert ünneplése

A debreceni Református Teológiai Akadémia 1975. június 26-án tartott tanévzáró közgyűlésén avatta díszdoktorává dr. Hans Schaffert zürichi lelkészt, a Hilfswerk der Evangelischen Kirchen der Schweiz központi titkárát.

Mint fiatal szigorló teológiai hallgató franciaországi

fogolytáborokban kötelezte el magát az igazi diakóniai szolgálatra. Francia és németajkú gyülekezetekben szolgált és néhány esztendő óta az egyik legnagyobb protestáns segítőszolgálat központjának vezetője. Részrehajlás nélkül, az evangélium szellemétől

indítatva végzi szolgálatát és megéltést, sőt barátságot is tanúsít úgy a szocialista országokban élő protestáns egyházak, mint a harmadik világ sajátos hagyományokat ápoló protestáns egyházai irányában.

Székfoglaló beszéde, magyar vonatkozásokban gazdag tanulmány, melyben a XVII. században élt Johann H. Heidegger zürichi lelkész munkálkodásának állít emléket. Heidegger egyike volt azoknak, akik a gályarabságra ítélt református és evangélikus lelkészek kiszabadítása, megsegítése és újból munkábaállítása érdekében, kortársai közül talán a legtöbbet tette.

Tanulmánya bevezető fejezete Post lucem tenebrae — post tenebras lux — világosság után sötétség, sötétség után világosság címen indítja el fejtegetéseit. Innen idézzük a következő gondolatot, mely a magyar protestantizmus elindulására vet világosságot:

„A reformáció új útján való ilyen ígéretes és bátor megindulást e jelentős évszázad második felében úgyszólván törvényesítették, teológiai irány- és tilalmi táblákkal is ellátták: dogmatikus védőfalakat, területeket és határokat létesítettek a reformátusok, lutheránusok és unitáriusok között. A szükséges részletek feletti elmélkedés elsőbbséget nyert az alapvetően döntő kérdésekkel szemben.”

A díszdoktorrá avatást a professzori kar jelenlétében dr. Jánossy Imre dékán végezte. Az új doktort a közgyűlésen D. dr. Bartha Tibor püspök, zsinati elnök üdvözölte a református egyház vezetői nevében. A közgyűlésen és az azt követő ünnepi vacsorán jelen volt dr. H. Schaffert úr magyar származású felesége is. Az ünnepségeken részt vett püspökünk is.

Schaffert Hans június 22-én Budapesten, a svájci gyülekezetben német nyelven prédikált, ahol egyházunk képviselőjében püspökünk is jelen volt. Majd június 24-én feleségével együtt ebéden látta vendégül dr. Hans Schaffert urat és kedves feleségét.

Szenczi Molnár Albert szellemi öröksége c. tanulmányi anyagot készített elő dr. Makkai László debreceni professzor — megjelent a Református Egyház 1974. évi aug. számában. E gondolatébresztő tanulmány bevezetőjében olvastuk a következő sorokat: „Így azután, aki csak tehette, a saját társadalmi helyzetének és törekvéseinek leginkább megfelelő irányzatát választotta a reformációnak; a nyugati főnemesség és a német városok a lutherit, az erdélyi főnemesség és az ottani magyar városok — Kolozsvár, Torda meg a többiek — jobbra az unitáriust, a falusi jobbágyok földesuruk vallását követték, míg a középnemesség, főként a mezővárosok, sőt a Tisza mentén a nagy feudális urak is a helvét hitvalláshoz csatlakoztak.”

Hírek

Bisztray Ádám „Elfelejtett tél, farkasokkal c. a Magvető kiadásában 1974-ben megjelent könyvének egyik megállapításához fűztünk korábban kritikai megjegyzéseket. Lapunk egyik olvasója most az említett munka egy másik megállapítására hívta fel a figyelmünket. A 110–111 lapokon így ír: „Születési helyükkel vagy sírjukkal nemcsak Erdély térképét írták sűrűn tele, hanem vékonyabb-erősebb csatornákon keresztül Európánkkal, egyetemes kultúránkkal tartanak közösséget.” Tizenkét nevet sorol fel, akik között négy egyházunk nagyjai közé tartozott: Dávid Ferenc, Heltai Gáspár, Brassai Sámuel és

Orbán Balázs. Mindannyiukra vonatkoztatva írja: „E régen holtak és ma élők igaz segítségünkre vannak, hisz birodalmuk nem a temetőkertek mélyén támad fel, kezünket, látó szemünket erősítik ők, és gondjalk-gondolataik továbbépülnek mibennünk, ha rájuk figyelmezzünk.”

Schweitzer Albert kézírását őrzi egy fényképen unitárius egyházunk. A kép alatt Schweitzer sajátkezűleg jegyezte fel az utóbbi sorokat, melyek magyar fordításban így szólnak: „Az Ogov folyón levő három szigeten, Igendja községnél, nyolcvan kilométer távolságra Lambarenétől — a folyón lefelé — 1915-ben, egy szeptemberi napon jutottam annak felismerésére, hogy az élet tisztelőtlenkedés ideája az etikus felfogás alapelve.”

Biztonság és együttműködés

Több százmillióan figyelték velem együtt júliusban a televíziót. Azt hiszem, az utóbbi idők legnagyobb „tömegsikere” volt. Mepróbálom visszaidézni a közvetítés csúcspontját. A súlytalanság állapotának kissé ingadozó bizonytalanságával néhány kéz próbál egy acélajtót felnyitni. Eleinte nem megy, és amint a bemozdótól megtudjuk, azért, mert a biztonsági berendezések adják meg a lehetőséget arra, amikor veszélytelenül lehet kinyitni az ajtót. E várva várt pillanatot is elkövetkezett és mindkét oldalról két baráti kéz indul el egymás felé, hogy az emberiség legősbibb béke-jelével, őszinte melegséggel szorítsanak kezét.

Azt hiszem, hogy a tudományos szenzáción túlmenve, azzal magyarázható a nagy érdeklődés, hogy a világon valamennyi néző, sőt az egész emberiség érdekelt volt e kézzorításban. Ez a kézzorítás jelképezte azt, hogy az emberiség haladásáért és békeségéért különböző világnézetű emberek össze tudnak fogni. Jelképezte azt, hogy a technika utolsó ötven évi lendületes fejlődése olyan hatalomhoz juttatta az embert, amellyel áldottá vagy végzetessé teheti sorsát földgolyójának. Erkölcsi felelősségérzetétől függ, hogy melyik lehetőséget választja. A kézfogás az áldott utat választotta. Az atomkorszakban a békeségnek egyetlen útja lehetséges, a kézfogás, az együttműködés útja, és ez az egyetlen lehetősége a biztonságunknak.

Ezt maga az élet is igazolta. Alig 12 nappal a nagy-

szerű televíziós közvetítés után, ült össze az európai biztonsági és együttműködési konferencia helsinki zárószakasza, hogy legfelsőbb szinten, ünnepélyes proklamációban az egész világ számára kinyilvánítsa, hogy a televíziós kézfogás mindannyiunk vágya, és élő realitás. Maga az élet és az élet továbbmenetének egyetlen záloga a biztonság és az együttműködés.

Egy pillanatig sem állítom, hogy ezzel a kézfogással és a Helsinkiben aláírt nyilatkozattal az emberiség minden problémája megoldódott. Azt sem, hogy most már közös vállvetett munkával építjük az emberiség jövőjét, ellentétek nélkül, visszahúzó erők kísérletei nélkül. Az sem biztos, hogy a televízió sokszázmillió nézőközönségéből mindenki egyformán értékelte a képernyőn látott jelenetet. Egy azonban biztos. A mi nemzedékünk, amely annyi háborús élményen és rettegésen ment keresztül, valami tiszta fellelegzést érzett, amikor a jövő acéllemezejét feltárult, és két baráti kéz összefonódott. Valahogy megerősödött bennünk a jövő reménye. Ezt a szellemet képviselte a helsinki biztonsági és együttműködési konferencián népünk delegációja, élén Kádár Jánossal.

Olyan érzésem volt, hogy szívünk némelykor együttremegett a „szereplők” és „bemondók” hangjával... és ez óriási élményt jelentett.

Szász János

Múlik az idő

Lapunk 1965. évi 3. számában rövid „Emlékezés” jelent meg Bartók Béla halálának 20-ik évfordulója alkalmából. Azóta megint eltelt egy decennium és újból emlékezünk.

Az idő múlásával Édesapám neve és személye egyre szélesebb rétegekben válik ismertté és míg első két amerikai utam idején (1959 és 1965-ben) sok helyen ismeretlen volt, 1973-as körutamon már azt tapasztaltam, hogy mindenütt ismert a neve és aminek szintén nagy jelentősége van: magyar volta is.

Egyre ismertebbé válik az is, hogy unitárius volt, aminek érdekes példája a Missouri állam Kirkwood

városkájában az „Eliot” unitárius templomban 1975. április 6-án 200 résztvevő előtt tartott istentisztelet amelyet nagyjából édesapámnak és a magyar zenének szenteltek. Az istentisztelet műsorának címlapja az itt látható kép volt, a műsorban apám szerzeményei szerepeltek, továbbá egy előadás „Bartók zenéje” címmel és a prédikáció témája is „Bartók Béla” volt.

A 30-ik évforduló alkalmával egyházunk is megemlékezik Bartók Béláról és az októberi első szombati szeretetvendégséget az emlékének szenteljük.

Bartók Béla

Bartók Béla a Magyar Tudományos Akadémián

Bartókkal hivatalosan először 1933. augusztusában találkoztam az akadémiai főtítkárságon. Amint bejelentettem Balogh Jenő főtítkárnak, azonnal kiszaladt egy bizottsági ülésről, „kedves Bélám” kiáltással üdvözölte, majd velem együtt átmentek a közeli ún. Patkós-szobába, szemben a Halászbástyával; ezt ajánlotta föl Bartóknak munkahelyül. Másnap már megbeszéltük: miféle írószereket rendeljenek, s a Néprajzi Múzeumból áthozott fonográf és hengerei számára egy nagyobb szekrényt is kívánt, tolóajtóval, maga rajzolva meg tervét. Megtudván, hogy magam is értek valamint a zenéhez s hogy sok koncertjét hallgattam, így teljes bizalommal fordult ezután is hozzám, kívánságaival.

Sok apró cédulája, megrendelése maradt így számomra, örökbecsű emlékként, szinte valamennyit alá is írta Bartók mester; különösen érdekesek a milliméternyi pontossággal, sajátkezűleg vonalzott kottamintái, ezerszámra rendelt úrlapjaihoz, amelyekre a fonográf-hengerek dalait jegyezték föl munkatársaival: Kerényi György és Rácz Ilona énektanárokkal, később másokkal is. Ezek rendezésében s az ódon viaszhengerek újrakészítésében s leköltésében ők ketten kezdték el azt az óriási munkát, melynek pár

év alatt kb. tízezer paraszti dallam precíz leírása lett eredménye. Bartók pedig valamennyit ellenőrizte, a sűrűbb cífrázatúakat újrakészítve, s ahol a legkisebb eltérést észrevette, zöldtintás javításaival igazította ki, csodálatosan finom hallásával.

Bartókot, Kodályt és Lajta Lászlót az akkoriban létesült akadémiai Népzenei Bizottság tagjai közé hívták meg, majd pedig 1935 tavaszán történt tagajánlás után, Bartókot akadémiai taggá választották. Ugyanekkor lett akadémikus a világhírű, Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert és a híres belgyógyász Korányi Sándor is.

Bartók kötelességtudását mutatja, hogy amint 1934 őszén teljesen fölmentették a zeneakadémiai tanítástól s végleg az Akadémiára osztották be, szinte minden délután bejött patkóalakú asztalához és páratlan szorgalommal hallgatta a viaszhengereket, köztük épp a legrégebbi, kiszáradt darabokat, melyekre Vikár Béla 1895-től 1912-ig vette föl a már azóta elhunyt parasztnékesek hangjait, a Szepességtől, Nógrádtól a messzi Zaláig, Brassóig, a csángókig. Ezek közt találta Bartók a legrégebb, pentaton típusokat. — Akadémikussá választása után alig egy év múlva megtartotta székfoglaló előadását: Liszt Ferencről, aki

zenei ideálja volt, csak éppen a cigányzenéről alkotott tévhitét kellett alaposan korrigálnia.

Szolgálatkészségére jellemző adalék: midőn az Akadémia elnöksége szakvéleményt kért tőle egy párisi kiadványról, a felületesen szerkesztett Chanson Populaire-ről, arra pár hét múlva egész kis szakértekezést adott be Bartók, teljes tíz oldalon sorolva föl a hibákat s éppen népzeneinket érintő sok hiányosságot.

Az 1930-ban örökölt Vigyázó-féle birtokok jövedelméből a főtákar egyre többet tudott kiutalni Bartók és munkatársai dologi kiadására; ő maga egyetlen filért sem fogadott el, Kodály sem, mint e nagy folklórmunkálatokban Bartók helyettese. Munkatársaik is szerény 80 pengős havi „tiszteletdíjat” kaptak, de jobbára az új népdalgyűjtők útjaira kellett évente 4–5000 pengő: Seemayer muraközi, Lükő Gábor moldvai és Balla Péter bukovinai útjaira, fonográf-hengereire. Bartók csupán a törökországi útjára kapott némi akadémiai segínyt s fontos ajánlóleveleket a magyar és a török külügyminiszterekhez, valamint a vámhivatalhoz, nehogy tönkretegyék vizsgálatukkal a hengereit, kottáit.

Anatóliából hazatérve, Bartók igen részletes kimutatást írt az addigi folklórkutatások eredményeiről, hengereik és kottalapjaik számáról, majd 1938-ban Kodály Zoltánnal közösen tervezték meg a kb. négyezer véglegesen elkészített, revideált kottalap kinyomtatása tervezetét, aminek nyomdaköltsége kb. százezer pengőre menne. Ha közbe nem jön a világháború, bizony az egyre növekvő Vigyázó-pénzekből ki is adhatta volna az Akadémia, melyet éppen húsz évvel előzött meg a román akadémia a Bartók-kiadvánnyal... (Bihari és máramarosszigeti dalok)

Szinte hihetetlen volt munkabírása! És nem kímélte egészségét sem, a nagy patkós asztalánál alig evett, de „frissítőnek” nem feledkezett meg új remekművek komponálásáról sem: itt írta V. és VI. kvartettje vázlatait. Többször láttam, hogy széles partitúra-papírján valamit komponált, olykor észrevehettem a vonósnégyesek hasábjait is. Közben azonban egyre gyorsabb tempóban hajtotta a magyar népzenei anyag rendezését, leírását, hogy utána a környező népekével tudja összehasonlítani s tervezték Kodállal a Kelet-európai Népzenei Intézetet is.

Midőn 1939. májusában Szabó Dezső 60. születésnapján az ifjúság ünnepséget rendezett, Bartók is meglehangú levelet írt Szabónak, aki „30 éve mutat példát a bátor kiállásra s az öncélú, független nemzeti életnek kiküzdésére, féltékeny megőrzésére.” Eredetije a Szabó Dezső hagyatékban, az Akadémia kézirat-tárában van.

Amerikai útja előtti koncertje után egyik nap bejött hivatalomba, kezét fogva néhány iratát adta emlékebe, mondván, hogy „hosszabb időre” elutazik, majd október 10-én munkatársaitól vett búcsút és taxiba ülve, elsietett lakására, egy svájci autót várva, majd örökre elköszönt hetévi munkahelyétől: a Patkós Teremtől.

Dr. Gergely Pál
tudományos kutató

Kriza ünnepségek hazánkban

Kriza János halála napjának évfordulóján dr. Kriza Ildikó kandidátus, a Magyar Rádióban emlékezett meg a „Vadrózsák” érdekes gyűjtőjéről.

A TIT keretében dr. Gergely Pál, tudományos kutató tartott előadást. Ugyanő a Magyar Nemzet hasábjain is megemlékezett Krizaról és ismertette a sokáig lappangott gyűjtés érdekes történetét.

A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutató Csoportja és a Néprajzi Társaság májusban „Kriza János és a kortársi eszmeáramlatok” címen háromnapos folklór szimpoziumot rendezett, melyen dr. Ortutay Gyula akadémikus-professzor mondott megnyitót.

A szimpozium megnyitása előtt dr. Ortutay Gyula püspökünk társaságában fogadta dr. Kovács Lajos kolozsvári unitárius püspököt, Kriza dédunokáját, aki az MTA meghívására résztvett és „Kriza János társadalmi tevékenysége” címen gondolatokban gazdag előadást tartott a szimpoziumon.

Több mint húsz előadás hangzott el a háromnapos tudományos találkozón, melyek közül megemlítjük a gyűlekezetiünkhöz tartozó Filep Antal, tudományos munkatárs „Kriza János és az erdélyi unitáriusok” c. értékes vitaindító előadását.

Lapunk terjedelme nem engedi meg, hogy az érté-

kes előadások és viták szereplőit megemlítsük. Ezeket majd a megjelenő Évkönyv tartalmazni fogja. Az egyik előadáshoz Szász János lelkészünk szolt hozzá.

A budapesti gyülekezet áprilisi összejövetelén dr. Keresztury Dezső, akadémikus-professzor tartott Kriza irodalmi munkásságát méltató érdekes és tanulságokban gazdag előadást. Jancsó Adrienne Kriza gyűjtötte balladákat adott elő, majd dr. Kriza Ildikó kandidátus ismertette Kriza balladagyűjtésének legfontosabb állomásait.

A Kriza-ünnepségekre látogató dr. Kovács Lajos püspök tiszteletére egyházunk május 15-én fogadást adott, melyen a hazai protestáns, katolikus és izraelita egyházak vezető személyiségei, a teológiai akadémiák dékánjai jelentek meg. Az Állami Egyházügyi Hivatalt Balló István miniszterhelyettes-előkhelyettes és Madai András főosztályvezető urak képviselték.

A hazai napilapokban, heti és havi szemlékben több írás emlékezett meg a Kriza-évfordulóról.

A budapesti unitárius egyházközség — néhai gondnoka, Kovács Kálmán, Kriza unokája adományaként — hálás kegyelettel őrzi a Magyar Tudóstársaság eredeti oklevelét, mely Kriza Jánost 1841-ben akadémiai levelező taggá választotta.

Dr. Íjjas József aranyjubleuma

Dr. Íjjas József, korábban csanádi megyéspüspök, majd 1969. óta kalocsai érsek és a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke, júniusban ünnepelte pappá szentelésének ötvenedik évfordulóját és tartotta meg aranymiséjét Kalocsán és Budapesten.

Tudósnak, professzornak készült, nagyon szerette a szentírást és ennek tudományával szeretett volna foglalkozni. Isten azonban gyülekezeti lelkészi feladatokkal bízta meg, majd egy egyházmegye, később egy főegyházmegye gondja-terhe szállt vállaira. Több, mint egy évtizede hazánk katolikusságának egyházi és szellemi vezetője.

Szeretettel és tisztelettel köszöntjük élete eme nagy ünnepén. Néhány évvel ezelőtt hetvenedik életéve betöltésekor hazánk magas állami kitüntetésben részesítette. Részt vesz az egyház szolgálata mellett a haza szolgálatában, elsőrendűen a békemunka fekszik szívéhez a legközelebb. Nem tudjuk felsorolni azokat az alkalmakat, ahol e mindannyiunknak drága munkában szavát hallatta, idehaza és külföldön egyaránt. Egyházunk nevében tisztelettel és megbecsüléssel köszöntjük és kívánjuk, hogy Isten adjon még számos esztendőket istenes szolgálatának folytatásához.

Dr. Ferencz József

Bogáti-Fazekas Miklós

Lapunk múlt számában dr. Kálnoki Kis Géza ismertette dr. Dán Róbert kandidátus „Humanizmus, refomáció, antitrinitarizmus és a héber nyelv Magyarországon” c. Budapest 1973, Akadémia kiadó gondozásában megjelent értékes munkájának első fejezeteit. Most Bán Imre debreceni egyetemi professzornak az Irodalomtörténeti Közlemények 1974. évi 4. számában megjelent recenziójából közöljük e munka a jeles XVI. századi unitárius költő teológusra vonatkozó legfontosabb megállapításait.

„Dán Róbert könyvének négy utolsó fejezete a magyar irodalomtörténet egy régi vitakérdését oldja meg Bogáti Fazekas Miklós életútjának és írói pályájának rendszerezésével és minden oldalról történő megvilágításával. Bizonyára nem érheti a recenzenst az elfogultság vádja, ha bevallja, hogy ezeket a fejezeteket olvasta a legnagyobb érdeklődéssel. A szerző tökéletesen felszámolja Zoványi Jenő híressé vált „két Bogáti” tételét, teljes sikerrel bizonyítja, hogy a XVI. században csak egy Bogáti Fazekas Miklós élt, aki jeles költő, eszes teológus volt, az unitárius tanítás balszárnyán foglalt helyet, de szombatossá sohasem lett — mint Kohn Sámuel nagy apparátussal bizonyítani vélte! — már csak azon egyszerű oknál fogva sem, hogy alapjában nem is tudott héberül, amit egyébként maga sem kívánt leplezni. Igen szerény zsidó nyelvismereteit Károlyi Péter alatt gyűjtötte, héber forrásokat sohasem használt. Paul Eber Calendarium Historicum volt igazi vezérfonala: ebbe hosszú időn keresztül életrajzi adatait is bejegyezte. 1582 nyarának elején Baranyába kellett menekülnie, nem tudjuk, milyen okból. Pécsen Válaszúti György vendégszeretét élvezte, s itt alapos latin nyelvű teológiai munkákat írt unitárius szellemenben. Ezeknek téziseire még az 1588-ban lezajlott Pécsi disputa szövegében is találunk hivatkozást. Itt készült a Pécsi Simon énekeskönyvében fennmaradt verses zsoltárpa-

rafrázisa, egyébként az egész zsoltárkönyv magyar nyelvű átültetése. Erről Dán Róbert gondos filológiai vizsgálattal megállapítja, hogy nem héber szövegből készült, hanem Augustinus Justinianus nyolc nyelvű zsoltárkiadványának (Octapulus psalterii, Genova 1516) latin és görög (Septuaginta!) átültetéseiből. Kiviláglik, hogy nem ismerte a zsidó liturgiát, az ótestamentumi szokásokra nézve kalauza Eber kalendárium volt. Csak a történelmi zsidóság állt szeme előtt, egy bibliai könyv értelmét akarta kifejteni racionális kritikával: a szombatosság felé haladó „zsidózás”-nak Bogátinál nyoma sincs.

Költőnkét egyébként 1584. június 4-én ismét Tordán találjuk, s itt szerzi a régi magyar irodalom ékeségei közé számító Énekek éneke fordítását. Erdélyben újra felvett tudományos munkásságának kulcsfontosságú irata az Apokalypsis — kommentár, amelynek teológiája teljességgel unitárius. Nyilván ez tette lehetővé, hogy 1591 szeptembere után kolozsvári prédikátorként találkozzunk vele, széphistóriái Heltainé sajtóján jelentek meg, de 1592 végén már nem volt életben. A monográfia szerzője figyelmesen követi Bogáti eszmevilágának változásait, hitrendszerének alakulását és az iro-

dalomtörténet magáévá teheti Dán Róbert végső megállapítását: „Világnézete átmenetet képez az antitrinitárius ideológia konzervatív és radikális irányzata között. de a szombatossáig nem jutott el. (195. 1.)

Itt jegyzem meg, hogy Bogáti magyar fordítása Komoróczy Géza kiadványa (1970) előtt már megjelent a Szöveggyűjtemény a régi magyar irodalomból I. c. egyetemi segédkönyvben is (1963.) — A 171. laphoz tartozó 150. jegyzetben a szerző szerint a hébernek „szent nyelv” elnevezése (Reuchlin!) a középkor homályába vész. Ez helyes, de jó lett volna a „középkor enciklopédiá”-ját, Dante Comediáját megnézni: a Paradisóban (XXVI. 124—138) a költő Ádám nyilatkozatát hallja az Úr teremtette első nyelvről. Itt Dante azt az érdekes — és modern! — teóriát fejti ki, hogy Ádám nyelve nem héber volt.

Dán Róbert könyvét a magyar irodalomtudomány nyereségének kell tekintenünk, s nemcsak a XVI. század ideológiájának ismeretében bővíti eddigi tudásunkat, árnyalja azt a képet, amelyet Pirnát Antal és Varjas Béla kutatásai alapján kialakíthattunk, hanem egy nagy magyar költő pályaképének pontos rajzával is lekötölte irodalmunk múltjának kutatóit.

Montreal egyetemi negyede, az IARF kongresszus székhelye

Az unitárius univerzalista hit és a holnap vallása

Részletek dr. Donald S. HARRINGTON, New York-i unitárius lelkésznek, a Community Church vezetőjének elmélkedéséből — megjelent heti szemléje 1975. február 23-i számában.

Channing, Parker és Emerson meggyőződéssel állította a tapasztalattól függetlenül létező többség vitathatatlan realitását, minden ember természetes képességét arra, hogy önmagában tapasztalja e legfelsőbb lény létezését, ezen keresztül azt, ami ezzel rokon, nevezetesen az értelmet, a lelkiismeretet és az akaratot, a végső életsorsot, kötelességet és örömet, amely egyaránt megtalálható minden emberben, mielőtt teljesen kifejlődik, e szerint él, növekedik, élmenye az, hogy önmagában tapasztalja az Istent. Channing, Parker és Emerson nagy reformerek voltak. Felemelték az alsóbb néposztályokat. Művelték a tömegeket. Megszüntették a rabszolgaságot. Keresték a lehetőséget a háborútól való szabadulásra. De őket űzték-hajtották ezek a gondok, mivel megitta-sultak Istentől. Isten átjárta lényüket. Közvetlen élmenyt jelentett számukra Isten dicsősége és az Istennel élő emberek cselekvőképes jósága. Ez ellenállhatatlan valóságot jelentett számukra. És valóban. Ez volt forrása erejüknek, meggyőződésüknek. Azt mondták: Az ember érezheti Isten jelenlétét. Szemtől-szemben láthatja az Istent.

Fordította: Szigethi Katinka

Dr. Kovács Lajos püspök,
az IARF új elnöke

Hol született Heltai Gáspár?

1973-ban a magyar könyv születésének; 1974-ben az erdélyi magyar könyvnyomtatás első munkásának, Heltai Gábor halálának 400-ik évfordulójára emlékeztünk.

Az ünneplések és az emlékezések sorában — valószínűleg Bod Péter, a XVIII. sz. első felének nagy történetírója nyomán — a legtöbb megemlékezés Heltait a Szeben megyei Heltau községből származottnak mondja s az innen való származására Heltai nevéből következtetnek.

Igen érdekes és figyelemre méltó a „Református Egyház”, a magyarországi református egyház hivatalos lapjának — idei, február 1-én megjelent számában dr. Szabó Andor könyv és folyóirat szemléje, amely említést tesz L. Kozma Borbála „Theológiai Szemlében” (1974:7—8. sz.) közzétett Heltaira vonatkozó megemlékezéséről. E megemlékezés szerint Heltainak heltaui származása a helységben számontartott hagyományra vezethető vissza, amely — szerinte — megelőzi Bod Péter következtetését is. L. Kozma Borbála a személyes élmény hatására dönti el, hogy Heltai Heltau-ban született, s biztosra veszi, hogy Heltai születésének helyét ott kell keresni.

Mi sajnáljuk, hogy a Heltaival foglalkozó megemlékezések írói figyelmen kívül hagyták a „Keresztény Magvető” 80-ik évfolyamának 1974. évi első számát, amelyben Sebesi Pál tollából megismerkedhetünk

a „Heltai Nemzetség”-gel s ezen belül Heltai Gáspár születési helyével is. Sebesi leszögezi, hogy Heltai Gáspár származásáról, születése helyéről és idejéről, a mai irodalomtörténetben egymásnak ellentmondó és esetenként téves állítások vannak forgalomban. Majd néhai Borbély István: „Heltai Gáspár”, Bp., 1907. c. munkáját idézve arra figyelmeztet, hogy Heltai Nagyszebenben született az ott lakó jómódú Hans Heltner patricius fiaként. Heltai szebeni születését azzal támasztja alá, hogy „kolozsvári tartózkodása alatt is élvezte szebeni földjeinek jóindulatát”. Amint Sebesi mondja „ez csak úgy érthető meg, ha tényleg szebeni születésű volt, mert a városi tanácsnak aligha lett volna érdeke Heltainak ajándékokkal kedveskednie, ha

nem egy szebeni polgár fia lett volna.”

Akik ismerik néhai Borbély István tudományos felkészültségét és irodalmi munkásságát, azok előtt nem kétséges Heltai születési helyének általa következtetett meghatározása. Bízunk abban, hogy Borbély megállapításának helyessége előbb-utóbb elismertté válik s a Heltaival foglalkozó irodalomtörténészek a jövőben már nem születési helyének ismeretlenségét, vagy Heltau-i voltát emlegetik, hanem azt a Szebent, amelynek falai között látta meg a világot s mely az akkori és a későbbi időkben is oly nagy szerepet játszott a korabeli Erdély történelmében.

Kelemen Miklós

Egységes keresztény húsvéti dátum?

Évek óta egyre sürgetőbb kívánság, hogy a keleti és nyugati kereszténység századok múltán végre egyazon időpontban ünnepelje a húsvéti ünnepet. Mint tudjuk, a nyugati egyház a gregorián naptár szerint számolja húsvét ünnepét, a keleti egyház azonban a korábbi Juliánus-naptár szerint. Így pl. idén öt hét különbség volt a két liturgikus ünnep között, mivel a régi or-

odox naptár szerint május 4-re esett húsvét. Mivel azonban Dimitriosz konstantinápolyi ortodox pátriárka és Willebrands bíboros, a vatikáni egységalkárság elnöke is az elmúlt hetekben nyilatkozatokban fejezték ki reménységüket, hogy a közeljövőben egységes húsvéti dátumban egyezhet meg a két egyház, újra erősödött a remény, hogy ez belátható időn belül meg is valósul.

Hírek

Országgyűlési képviselőket választott a hazánk népe június 15-én. A választások számszerű eredményeiről, a képviselők kor-, nem-, foglalkozás szerinti megoszlásáról a napilapok részletesen megemlékeztek. A képviselők között, az öt évre egybeült parlamentben a következő egyházi személyiségek foglaltak helyet: **D. Dr. Bartha Tibor** debreceni református püspök, zsinati elnök, **Dr. Káldy Zoltán** budapesti evangélikus püspök-elnök, **Dr. Horváth Richárd**, a római katolikus papi békebizottság főtthkára, **Dr. Várkonyi Imre** kanonok, az Actio Catholica országos igazgatója, **Komjáthy Aladár** budapesti református esperes és **Bíró Imre** budapesti római katolikus lelkész.

Parlamenti párbeszéd címen beszámoló jelent meg a Magyar Nemzet május 18-i számában arról a találkozóról, melyet a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtthkára, **Sarlós István** meghívására az Országház Delegációs Termében tartottak a választásokat megelőzően. Az összejövetelt **dr. Szentistványi Gyuláné**, a Hazafias Népfront Országos Titkára vezette be, az Allami Egyházügyi Hivatal **Miklós Imre** elnök, **Balló István** elnökhelyettes, **Straub István** és **Madai András** főosztályvezetők képviselték, jelen voltak a hazai egyházak püspökei és világi vezetői, köztük püspökünk is. „Nem szűkölködött e találkozás, írja R. P. a beszámolóban, az elmúlt harminc év eredményeiről szóló megindító, helyenként megrázó vallomásokban. E találkozás mindenki azt kereste, ami összeköt. A riporter idézte befejezésül **D. Dr. Bartha Tibor** debreceni református püspök következő megállapításait: „A szocialista etikában, s a keresztény etikában rengeteg a közös vonás. Ilyen a közösséghez való kötődés, a gyermekáldás védelme, ilyen a munkához való tiszta, jóviszony ápolása. De sok minden más is közös. Az állam nem avatkozik be a mi hitéletünkbe. Ez példa a világ számára, s a legmeggyőzőbb érv.”

Dr. Philipp Potter, az Egyházak Világtanácsának új főtthkára, munkatársa, **Piet Bouman** kíséretében, ápr. 26–máj. 3. között Budapesten tartózkodott. Tiszteletére a hazai Ökumenikus Tanács ünnepi ülést tartott, melyen egyházunkat — a püspök gyengélkedése miatt — egyedül **Bartók Béla** főgondnok képviselte.

Új ortodox lelkészek Budapesten. Az orosz ortodox egyház **Babinec Joakim** protolereit, a munkácsi egyházmegye papját a budapesti orosz ortodox gyülekezet lelkészévé kinevezte. **Babinec** lelkész 1942–44 között a budapesti Ortodox Hittudományi Főiskola hallgatója volt, s így tanítványa volt jelenlegi közvetlen egyházi előjárójának **D. Dr. Berki Feriz** esperes adminisztrátornak. A budapesti bulgár ortodox egyházközség **Jordan Mico**v ikonóm személyében új parókus lelkészt kapott, aki ugyancsak megkezdte működését Budapesten.

Az evangélikus egyház a háromszáz évvel ezelőtti hitükért gályarabságra vitt prédikátorainak és tanítóinak emlékére a Deák téri templomban június 1-én ünnepélyt rendezett. Az ünnepélyen **dr. Fabiny Tibor** teológiai professzor előadást tartott, megemlítve, hogy a 16 gályarabból csak nyolcan szabadultak. **D. Káldy Zoltán** püspök a 46. Zsoltár alapján prédikált. A gályarabok szabadulásukkor ezt a zsoltárt énekeltek. Megrázó erejű volt **Szokolay Sándornak** egy XVII. századi szerző versére felépített nyolctételes kantátája. Az emlékünnepélyen egyházunkat püspök és főgondnok képviselték.

Siófokon tartotta szept. 11–25 napjai között a Keresztény Békekonferencia Folytatolagos Bizottsága soronkövetkező ülését. Az ülés témája a „Keresztények együttműködési készsége a békéért és igazságosságért” volt. Az ülésen mintegy kétszáz hazai és külföldi személyiség vett részt. Az eredmények ismertetésére még visszatérünk.

Bartók Béla főgondnok az elmúlt akadémiai évben, meghívás folytán a budapesti református és evangélikus Teológiai Akadémiák Ifjúsága előtt előadást tartott és beszélgetést folytatott.

A tömegkommunikációs eszközök népszerűségéről újabban sok vita hangzott el. Az UNESCO egyik újabb felméréséből az derül ki, hogy az újságok népszerűsége még megelőzi a rádiót és te-

levíziót. A világ 8050 napilapja összesen 399 millió példányban jelenik meg. Ezer lakosra naponta 133 újság jut. 22 ezer rádióadó tájékoztató jellegű műsorait közel 280 millió készüléken fogják a hallgatók. A televízió, bár rohamosan fejlődik, ma még csak a harmadik helyen áll. 17 630 adóállomást több mint 250 millió készüléken fogják az érdeklődők.

Huszt János közügyigazgató, budapesti lelkész és felesége június hó közepétől egy hónapot töltöttek Locarnóban a HEKS által egyházunk részére évente felajánlott üdüléssel egybekötött ökümenikus közösségben.

Egyházi könyvtárunkat Kaplayné dr. Schey Iona rendezi. Kéri hűveinket, hogy bármelyik régebbi unitárius folyóirat évfolyamait, vagy egyes példányait küldje meg egyházunknak, hogy a hiányt pótolhassuk.

Rádió közvetítette a Petőfi adón az unitárius vallásos félórát az idei évben: jan. 19.: Szász János, márc. 30-án: Kelemen Miklós, jún. 8-án: Bajor János, aug. 3-án Szász János és szept. 21-én: Huszt János lelkészek szolgálataival. Legközelebb nov. 2-án és dec. 14-én hallgathatják hűveink az unitárius vallásos félórát.

A budapesti egyházközség új Hammond rendszerű orgonája megvásárlásának költségeihez közel 400 hűvünk 50 000 forintot meghaladó összegű adománnyal járultak hozzá. Isten szereti és megáldja a jószívű adakozót.

Dr. Finta István, a Reformátusok Lapja felelős szerkesztője betöltötte 60. életévét. Továbbra is jó egészséget és munkabírást kívánunk sokoldalú feladatainak az elvégzéséhez.

A budapesti Nagy Ignác utcai templomépület utcai oldalán látható felírást az idő vastoga megrongálta. A gyülekezet legutóbbi presbiteri ülésén elhatározta, hogy amint az álványozás megengedi az „unitárius templom” felírást felújíttatja.

Nagy Áron bölöni származású presbiterünk magas életkora és betegsége miatt már nem tudja üléseinket és az istentiszteleteket látogatni. A budapesti egyházközség közgyűlése érdemes munkássága, több évtizedes presbiteri tevékenysége elismeréseként tiszteletbeli presbiternek választotta meg. Nagy Áron fia adományozott az egyházközség lelkész irodájának egy értékes állóórát.

melynek szép muzsikáló hangjában azóta is gyönyörködhetnek hűveink.

Szent-Iványi Iona az 1975/76. akadémiai évre unitárius teológiai tanulmányok folytatására jelentkezett Budapesten. Szeretettel fogadjuk elhatározását és tanulmányaihoz sikert kívánunk.

A metodista egyházat júniusban dr. Franz Schäfer püspök látogatta meg, akit Hecker Frigyes metodista szuperintendens és **Palotay Sándor**, a Szabadegyházak Tanácsa elnöke fogadott és köszöntött. Schäfer püspök ünnepi prédikációjából idézzük a következő mondatot: az istentisztelet mindig elsősorban Isten cselekedete az emberért a gyülekezetben.

A Teológia c. római katolikus negyedévi folyóirat második számát a következő témának szentelte: „Humanizmus a teológiában”. A cikkek elolvasását a lelkészeinknek és más érdeklődőknek is szeretettel ajánljuk.

Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk fényképe, melyet **Benczédi Sándor** szobrászművész által készített plakettől sokszorosítottunk, kapható a Nagy Ignác utcai lelkész irodán 15.— forintos árban.

A budapesti unitárius egyházközség ősszel a következő alkalmakkor tart gyülekezeti összejöveteleket:

Október 4-én, szombaton, a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben, **Bartók Béla** emlékest. Utána szeretetvendégség.

Október 19-én, vasárnap a Högyes utcai teremben.

November 1-én, szombaton este 6 órakor a halottakra emlékezve, istentisztelet a Nagy Ignác utcai templomban, utána összejövetel a teremben.

November 16-án, vasárnap, **Dávid Ferenc** emlékest a Högyes utcai templomban, utána szeretetvendégség a teremben.

December 6-án, szombaton, gyülekezeti összejövetel a Nagy Ignác utcai teremben és szeretetvendégség. **Karácsonyfa-ünnepély** a gyülekezet gyermekei részére, **december 21-én, vasárnap du. 5 órakor** a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben. Az említett alkalmakra szeretettel várjuk hűveinket családjukkal együtt.

Az unitárius vallásos félórán a jövőben ismert egyházi énekeinket fogjuk hallani. A Magyar Rádió segítségével több egyházi énekünket rögzítették szalagra a rádió stúdiójában. Köszönet illeti **Welter Jenő** evangélikus karnagyot, aki segítségünkre volt az énekek felvételénél.

Új adatok az erdélyi unitarizmus kezdeteihez

Dán Róbert kandidátus, egyetemi előadó, egyházunk javaslata alapján a holland remonstráns egyház támogatásával előadást tartott a leydeni egyetem teológiai fakultásán, melyen a hazai antitrinitárius kutatások eddigi eredményeit — elsősorban **dr. Varjas Béla** professzor, **Pirnat Antal** kandidátus és a saját újabb kutatásainak eredményeiről adott összefoglaló tájékoztatást. Az előadást élénk vita követte. Leydeni tartózkodása után a rotterdami remonstráns és az utrechti egyetemi könyvtárban folytatott kutatómunkát **dr. Dán Róbert**.

A XVI. századi unitarizmus történetében szerepet játszott **Vehe-Gli-rius Mátyás** egykori heidelbergi menekült, aki előbb lengyel földön, majd Kolozsvárt tevékenykedett. Itt kapcsolatba került **Dávid Ferenc**cel is. Jelen volt a **Dávid és Socinus** között 1578/79-ben folytatott kolozsvári vitán, majd részt vett **Dávid** elítélésére és mártírhalála után a

védelmében kiadott „Defensio” kiadásában is.

A szakirodalom tudott **Vehe-Gli-rius „Mattanjah”** c. munkájáról. Adat volt arra vonatkozóan is, hogy e munkát 1612-ben **Uitenbogart** professzor szerette volna elolvasni. Lehet, hogy később megtalálta és elolvasta.

Dán Róbert hollandiai kutatómunkáját siker koronázta mert sikerült ezt az eddig lappangó munkát az utrechti könyvtárban megtalálnia. E mű és vélhetően annak fordítása a Magyar Tudományos Akadémia „Humanizmus és Reformáció” c. sorozatában — szerkeszti **dr. Klanczay Tibor** professzor — rövidesen megjelenik. Vélhető, hogy sok új adattal fogja az eddigi kutatómunkát megvilágítani. Érdeklődéssel várjuk megjelenését, mert tisztázni fogja azt, hogy az erdélyi szombatosság eszmekörének kialakításában nem **Dávid Ferenc**nek, hanem **Vehe-Gli-rius**nak volt jelentős szerepe.

HALOTTAINK

Darvas Imréné sz. Pataky Ilona, a désfalvi Pataky-család áldottlelkű és élete korábbi éveiben egyházunk áldozatkész tagja, 81 éves korában elhalt. Május 27-én Huszti János lelkész temette a Farkasréti temetőben.

Máthé Kálmán sz. Péter Júlia, előbb egykori leányegyletünk, majd nőszövegünk buzgó tagja, a hűséges feleség és három gyermeket felnevelő édesanya, 65 éves korában, váratlanul elhunyt. Pethő István ny. püspöki helynök temette a Farkasréti temetőben. A bánatos férj mellett ott állt leánya, valamint két külföldön élő fia, feleségükkel egyetemben. Az unokákkal együtt elhunytát sok barát és jóismerős is gyászolja.

Horváth József dr. nyugdíjas, kaposvári szörványunk hosszú évtizedeken át buzgó gondnoka 82 éves korában elhalt. Szülőfalujában, Hetes községben július 2-án a hozzátartozók és a falu lakosságának nagy részvéte mellett temette el Szász János dunántúli lelkész.

őzv. Szentmiklósi Szabó Gézané, sz. Remetel Ilona életének 98 évében elhunyt. Évtizedeken át a tordai unitárius gyülekezet jótévedője volt. Az utolsó éveket leánya gondos ápolása mellett Budapesten töltötte. Nagyszámú rokonság jelenlétében dr. Ferencz József püspök temette júl. 8-án az újpesti temetőben.

A budapesti gyülekezet halottas anyakönyvének tanúsága szerint, legutóbbi lapszámunk megjelenése óta, lapzártáig alábbi kedves híveinket temették: **Ürmösy Sándor** 85 éves miniszteri főtanácsost, ápr. 25-én; **Molnár Béláné** sz. Kömüves Eva 44 éves, gyári raktárkezelőt, május 3-án; **Szűcs Mihály**, 74 éves nyugdíjast, május 16-án; **Turcsányi István** 86 éves nyugdíjast, május 22-én; **Simon Mihály** 67 éves nyugdíjas ipari szakoktatót, május 23-án; **őzv. Szűcs Miklósné** sz. Fazekas Olga 72 éves háztartásbelit, május 22-én; **Kiss M. Ödön** 63 éves nyugdíjas villanyszerelőt, június 5-én; **dr. Nagy József** 87 éves nyugdíjast, jún. 23-án; **Czifra Istvánné**, sz. Gábor Berta 80 éves nyugdíjast júl. 11-én; **Kiss Jánosné** sz. Sütő Ida 68 éves nyugdíjast júl. 11-én; **Vincze Kálmán** 59 éves rokkant nyugdíjast, júl. 12-én;

Drága halottaink emlékezetét kegyelettel megőrizzük. Isten adjon bőséges vigasztalódást a hátramaradottaknak.

Külföldi hírek

Új evangélikus püspök Lengyelországban. **Dr. Wantula** varsói püspök nyugalmába vonult, utóda **Janusz Narzysky**, a varsói protestáns Teológiai Akadémia előadója lett.

A moszkai patriarkátus 1975-re kiadott egyházi kalendárium szerint 1974. augusztus 1-én 65 főpástor volt az orosz ortodox egyháznak a 12 külföldön működő főpápon kívül. Hét apácakolostor és hat férfikolostor működik a Szovjetunióban.

Az Indiai Köztársaság volt elnöke, **Dr. S. Radhakrisnan** nemrégiben elhunyt. Allamférfi és filozófus volt. Utóbbi minőségében több alkalommal az unitáriusok teológiai főiskoláján, a Manchester College-ben is előadásokat tartott. Tagja volt az indiai Brahmo Samaj egyháznak, mely a régi buddhista tanításokat igyekezett Jézus tanításaival összhangba hozni. Ismeretes, hogy a Brahmo Samaj egyház tagja az IARF Világszervezetnek.

Az International Association for Religious Freedom, az unitárius és más szabadelvű egyházakat tömörítő világszervezetnek a kanadai Montrealban aug. 15-21 napjain tartott konferenciáján egyházunk hivatalos képviselői **dr. Ferencz József** püspök és **Bartók Béla** főgondnok voltak. Korai lapzártánk miatt a kongresszusról karácsonyi számunkban adunk részletes tájékoztatást.

Az angol unitáriusok Liverpoolban tartandó évi közgyűlésükön a tanács által jelölt eddigi alelnököt **E. D. Davies** londoni lelkészt és a környékbeli gyülekezetek esperes-felügyelőjét választják meg a következő egyéves ciklusra elnökül.

Bélyegsarok

Nők Nemzetközi Éve

Az ENSZ 27-ik ülészaka elhatározta: 1975 legyen a Nők Nemzetközi Éve. Ez alkalommal az Egyesült Nemzetek Szervezete jelvényt bocsátott ki, amely az év legfőbb céljait jelképezi. Stilizált békegalambot ábrázol, benne a női nem biológiai jele és az egyenlőség matematikai jelzése. A jelvény az egész világon kiadványokon, plakátokon, levelezőlapokon, röplapokon, bélyegeken hirdeti az Egyesült Nemzetek Szervezetének a Nők Nemzetközi Évére kiadott harmas jel-szavát:

- előmozdítani a férfiak és nők egyenlőségét,
- biztosítani a nők részvételét a gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődésben,
- elismerni a nők növekvő hozzájárulásának fontosságát az államok közötti baráti kapcsolatok és az együttműködés kialakításához, a világbéke megerősítéséhez.

Egyenlőség és egyenjogúság nélkül elképzelhetetlen a társadalmi és politikai fejlődés — a fejlődés pedig megvalósíthatatlan a nemzetközi béke nélkül.

Maroknyi nőcsoport jött össze Koppenhágában 1910. március 8-án Clara Zetkin felhívására, hogy a világ asszonyait testvéri összefogásra szólítsa fel, s ráéb-

ressze őket a társadalmi igazságtalanság elleni harc szükségességére. Azóta a Föld egyharmadán a szocializmus győzelmével bebizonyosodott, hogy mindazok a célok és remények, amelyeket annak idején a nőmozgalom zászlajára tűzött, megvalósíthatók.

A nő egyenrangú társa lehet a férfinak az élet minden területén, helytáll a munkában, a családban, osztozik a társadalom sorsdöntő kérdéseinek megoldásában. A nemzetközi nőmozgalom több, mint hat évtizeddel ezelőtti zászlóbontásának programja a Magyar Népköztársaságban már régen alkotmányos joggá lett, a nők ügye, gondja és problémája a társadalom egészét átfogó, tettekben és cselekvésekben megnyilvánuló gyakorlat. Hazánkban törvények rögzítik a nők teljes egyenjogúságát. Néhány esztendeje intézkedés történt a nők helyzetének javításáról és sok minden történt az egyenlő munkáért egyenlő bért elvének megvalósításáért. A nők, elsősorban a kisgyermekes anyák munka- és életkörülményei könnyebbé váltak a társadalom nagy és kis közösségeiben. Napjainkban a család is változáson ment keresztül. Ahogy a társadalom-

ben, úgy a családban is megváltoztak az értékrendek, változtak az alá- és fölérendeltségi viszonyok, szétbomlóban van az apa családfenntartó mivoltára támaszkodó tekintélyelv. A család egyre inkább olyan közösséggé formálódik, ahol fokozatosan kialakul a demokratikus, a célszerű munkamegosztás, a kölcsönös segítség. Mindez nem csökkenti a nő, az anya szerepét a családban. Szociálpolitikánk tekintettel van a nőket hivatására, az anyaságra és a munkavállalásra. A világon egyedül a mi államunk biztosít 3 évi szabadságot a kis-mamáknek.

A férfiakéval azonos jogokkal 1973-ban a nők 124 országban rendelkeztek, sok helyütt azonban még küzdeniük kell ezekért; de a nők aránya a vezető posztokon, a törvényhozásban, az igazságszolgáltatásban, az irányításban és diplomáciában még ott is rendkívül csekély, ahol már régóta van választójoguk. A kormányokban helyet foglaló asszonyok munkaköre is gyakran csak az úgynevezett női reszortokra korlátozódik. Ezt a hagyományt látszik megcáfolni az az eset, hogy a pápa 1975. január 10-én elfogadta a világ első vatikáni nagykövetségének kinevezését. A pápa ezzel azt a 900 éves hagyományt bontotta meg, amely szerint nők nem tölthettek be követi tisztet a Vatikánban.

Sok azoknak az országoknak a száma, ahol a nemzetközi év jelszavai — egyenlőség, fejlődés, béke — ma még legfeljebb jelszavak, vagy csak követelések. A mi asszonyainknak, lányainknak arra is futja erejükből, hogy mások egyenlőségéért, fejlődéséért és békéjéért dolgozzanak; de hogy ezt a hivatásukat is betöltsék, álljunk melléjük, ne csak a hála, a szeretet virágaival az ünnepeken, hanem munkával, odaadó segítséggel a hétköznapiakon is.

Egyházunk büszke arra, hogy az első között volt, hogy 1945 után a férfiakéval egyenlő jogokat biztosított a nőknek a gyülekezetek és az egyetemes egyház kormányzó testületeiben a presbitériumokban és a Zsinaton is.

Bemutatjuk a magyar postának a Nemzetközi Nőnap alkalmából kibocsátott egyforintos bélyegét.

dr. Kiss József

A budapesti Teológiai Akadémiák dékányi tisztét az 1975/76 iskolai évben a következők töltik be; evangélikus: **dr. Fabiny Tibor** egyháztörténész, református: **dr. Bajusz Ferenc** ökumenikus, római katolikus: **dr. Szennai András**, pannonhalmi főpap, a teológia fundamentális rendes professzorai. A debreceni református akadémia dékányja: **Szabó László Ambrus** professor. A baptista egyház teológiai szemináriumának dékányja: **Nagy József**, a Szabadegyházak Tanácsa Lelkészképző Intézetének vezetője: **Szigeti Jenő** dékán. A budapesti izraelita teológiai főiskola igazgatója: **dr. Scheiber Sándor** professorok.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

1055 Budapest, V. Nagy Ignác u. 4.
Táv.: 113-094.

A szerkesztő bizottság tagjai:
Bajor János és Bencze Márton

Terjeszti a Magyar Posta. Elfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József Nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215—96 162 pénzforgalmi jelzőszámára. Évi előfizetési díj 36,— forint Külföldre évi 44,— forint.

INDEX: 25.842

75. 2714/2-03 — Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: **Bolgár Imre** vezérig.